

De Modorum connexionione ac
per Diapēte communionē,

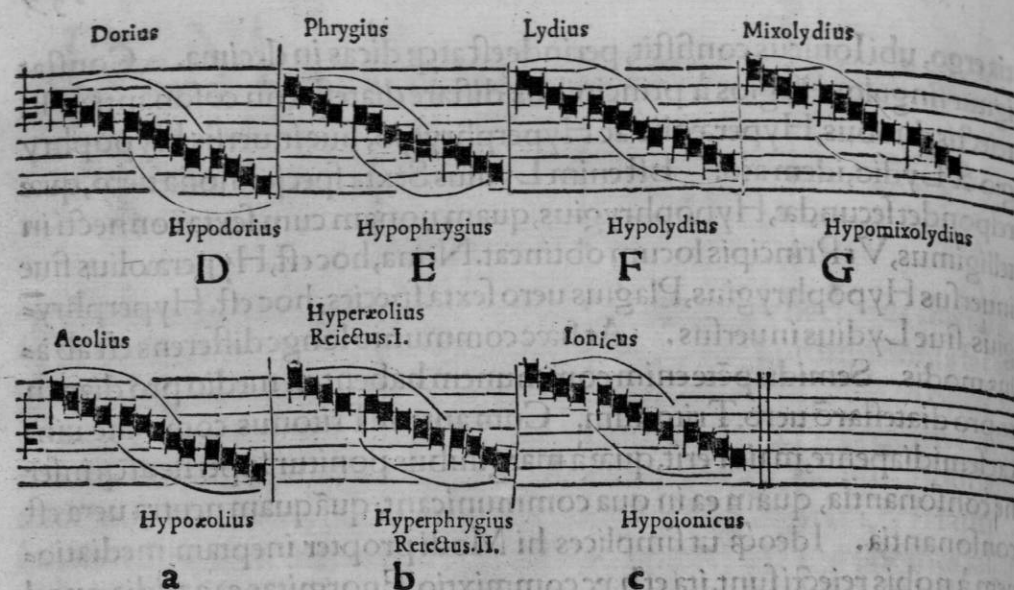
Caput XXVIII.

IAm hoc duodecim fusorum pensum, tanto labore hactenus tractatū, ac uelut ab inferis erutum planē absoluisse, fidemq; promissionis factae abunde praestitisse uideri poteram optime Lector, sed iuuat in operosa hac commentatione, ut clarior res sub lucem ueniat, antequam extremum Colophonem imponamus, Coronide n siue auctarium quoddam addere de Modorum inuicem connexionione, rem scitu dignam, & relatu non iniucundam, certe utilem & fructuosam in primis, ni improbe mea fallar opinione. Eam quidem libro priore capite 14. attigimus, sed leui, ut dici solet, brachio. Ideoq; hoc loco altius nobis repetenda uenit. Vtigitur ex septē illis diapason speciebus harmonicōs arithmeticōsq; diuisis duodecim emergere Modi, quos huc usq; recensuimus, ita ex hīsdem septem speciebus sex binorum Modorum connexiones oriuntur, diapente communes habentes, sed diatessaron differentes, septem etiam futurae, si secunda diapason species commodē harmonicōs, aut sexta arithmeticōs diuidi potuissent. Apparet autem hoc in negotio ingens naturae miraculum, quod bini Modi, positi ac diapason specie diuersi, unius tamen pope sint corporis. Quippe diapente eadem est, diatessaron positi duntaxat non natura alia, atq; inde porro nata est principum Modorum ac Plagiorum appellatio. Omnes autem principes à Plagijs in quarta cōsistunt diapason specie, duabus interiectis. Ita Hypodorius, cum de prima sit specie, Dorius de quarta est. Hypophrygius autem, cum de secunda sit specie, Phrygius de quinta est. Rursus cum Hypolydius de tertia, Lydius de Sexta. Deniq; Hypomixolydius cum de quarta sit, Mixolydius de septima erit. Atqui dicet aliquis, secundum hanc descriptionem, cum Hypoaeolius sit de quinta, Hypoionicus de septima, oportebit eorum principes, Aeolium quidem de octaua, Ionicum uero de decima, quae nullae sunt, diapason speciebus esse. Sed ad remouendam hanc dubitationem, notandum est eandem esse primam & octauam speciem, authore Ptolemaeo, quippe qui eum modum Hypermixolydium nominarit, quem à Mese ad Neta Hyperbolaeon constituit, eundem quidem natura cum Hypodorio siue Aeolio. Eandem igitur & secundam cum nona existimare oportebit, & tertiam cum decima, siquidem octauas repetere licet. Inter-

tia ergo,

tia ergo, ubi Ionicus consistit, perinde est atq; dicas in decima. Constat igitur singulos Plagios à principibus distare diatessaron cōsonantia. In reiectis duobus, Hyperaeolio ac Hyperphrygio, siue inuersis Hypophrygio & Lydio, idem aio. Est enim Lydius Sexta species, nona uero, quae responderet secundae, Hypophrygius, quam nonam cum sexta connecti intelligimus, Vt Principis locum obtineat. Nona, hoc est, Hyperaeolius siue inuersus Hypophrygius, Plagijs uero sexta species, hoc est, Hyperphrygius siue Lydius inuersus. At haec communitio longe differens est ab alijs modis. Semidiapente enim communem habent in medio pro diapente, pro diatessaron uero Tritonum. Cum autem Tritonus commate uinacat semidiapente, maior erit, quae à marginibus ponitur superne atq; inferne cōsonantia, quam ea in qua communicant, quāquam neutra uera est cōsonantia. Ideoq; ut simplices hi Modi propter ineptam mediationem à nobis reiecti sunt, ita et haec commixtio. Enormitas ea accidit, quod huius cōmixtionis termini superant reliquorum Modorum connexiones Apotome. In alijs enim Modis ad communem diapente, & superne, & inferne, adnectitur diatessaron, siue, quod idem est, ad diapason additur diatessaron. Hic uero ad diapason Lydij quae est ab F ad f, additur Tritonus pro diatessaron, nempe ab f acuto ad mi quod est in gemino bb. Hoc quoq; cōsideratione dignum, primam diapentem re la, quatuor modis esse communem, Aeolio, Hypoaeolio, Dorio, Hypodorio. Secundam uero mi mi duobus duntaxat, Phrygio ac Hypophrygio. Tertiam fa fa rursus duobus Lydio ac Hypolydio. At quartam, ut sol, itidem quatuor, ut primam, Ionico, Hypoionico, Mixolydio ac Hypomixolydio, de qua re non nihil attigimus capite septimo. Annexiones autem diatessaron non esse ad eū modum uariatas, sed tres eius species quaternum esse Modorum. Et primam quidem re sol his quatuor communem, Dorio, Hypodorio, Mixolydio, ac Hypomixolydio. Secundam autem speciem mi la his quatuor, Aeolio, Hypoaeolio, Phrygio, ac Hypophrygio. Tertiam deniq; ut fa hīscē, Lydio, Hypolydio, Ionico ac Hypoionico. Sed duodecim Modorum sex connexiones, & duorum reiectorum unā, hocce patescunt typo.

M 4 Dorius

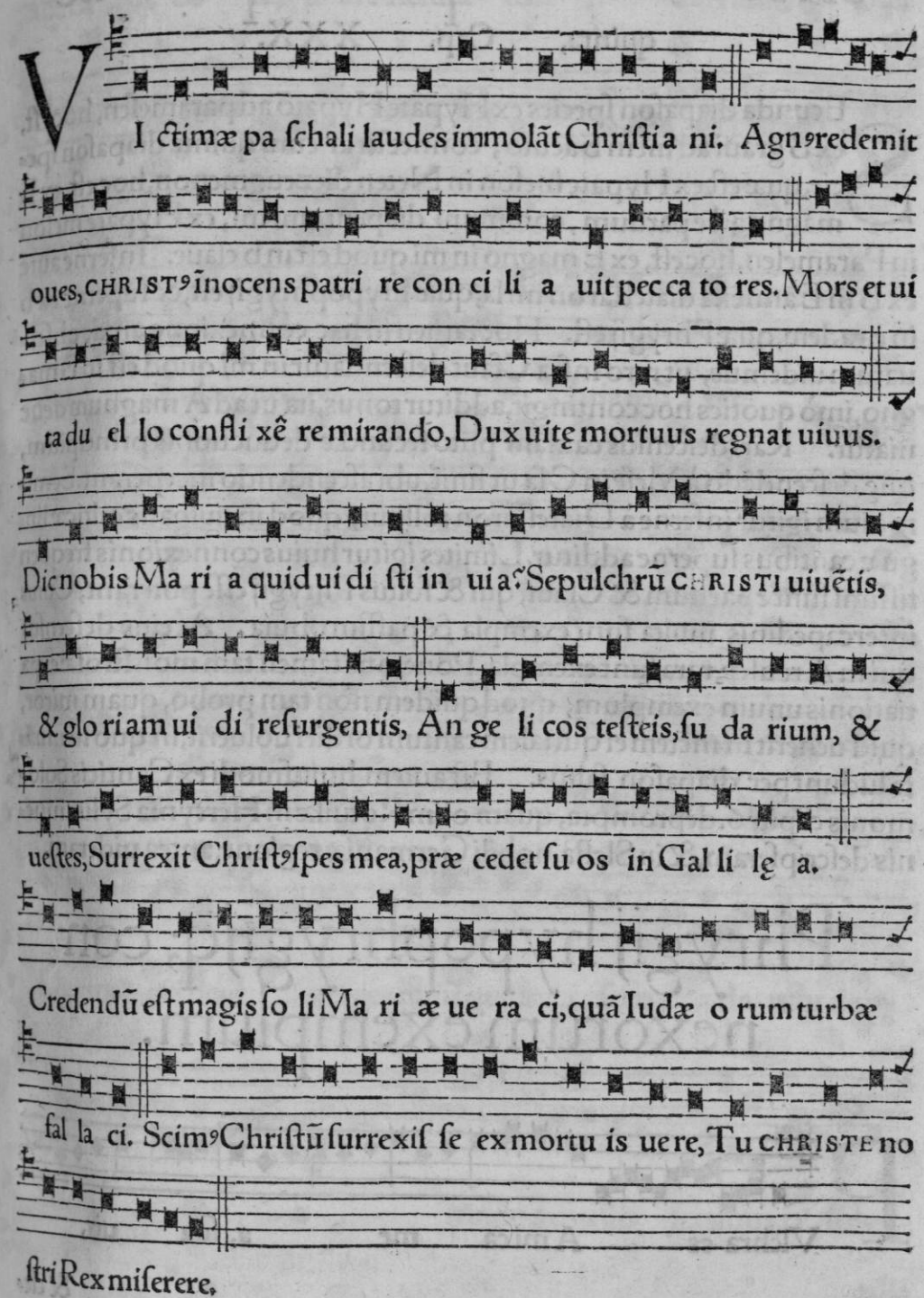

De prima connexionione quæ ex prima est diapason specie ac quarta, Cap. XXIX.

Prima diapason species ex Proslambanomenæ ad Mese, hoc est, ex A magno ad a paruum cōnectitur cum quarta diapason specie, quæ est ex Lichano hypaton ad Paraneten diezeugmenon, hoc est, ex D magno ad d paruum, communi diapēte relata ex Lichano hypaton in Mese, hoc est, ex D magno in a paruum. Inferne autem ex A in D, annexa diatessaron resol, quæ Hypodori est, & superne ex a in d eadē, quæ Dori est. Quæ connexio oppidō elegans est, sed quæ indigeat uoce eximia & bonis lateribus, nec sola hæc, uerum aliæ quoque connexiones. Ideoque non temere ubique ponendæ, sed cum lætitiæ aut gaudium exposcit. Huius autem primæ cum aliā sint multa exempla, unum hoc de Sancta I E S V Christi, Seruatoris nostri resurrectione, quod impense placuit nobis, posuimus, de quo priore quoque libro mentionem fecimus, ad quem nunc Lectorem remittimus. Quippe res nullam prorsus habet difficultatem. Quisquis enim simplicium Modorum naturam intelligit, non potest in his cōnexionibus ullo pacto hæsitare. Breuitatis igitur nostræ facile ueniam, ut spero, apud optimos quosque Lectores obtinebimus, dum præceptioni suam adesse uiderint exemplum, & breue, et dilucidum. Nunc Pro sam ipsam audiamus.

Dori

Dorij Hypodorijque connexo rum exemplum.

De

De secunda connexione, quæ est
ex secunda diapason specie ac
quinta, Cap. XXX.

Secunda diapason species ex Hypate Hypatō ad paramesen, hoc est, ex B graui ad mi in b acuto, connectitur cum quinta diapason specie, quæ est ex Hypate meson in Neten diezeugmenon, hoc est, ex B magno ad e paruum, communi diapente mi mi, ex Hypate meson in Paramesen, hoc est, ex E magno in mi quod est in b clauē. Inferne autē ex B in E annexa diatessaron mi la, quæ Hypophrygi est, & superne ex b in e, eadem, quæ Phrygi est. Hoc tamen in hac connexionē anxie obseruatum uidemus, ut raro infra C faut descendatur in mi quod est in B magno, imò quoties hoc contingit, additur tonus, ita ut ad A magnum deueniatur. Rari descensus causam puto secundæ deductionis principium, quæ descendēdo à Mese in C fa ut finit, ubi ascendendo inceperant. Semitonium igitur inferne à Diatessaron tollitur, quod in uulgatis celticæ lingue cantibus superne additur. Limites igitur huius connexionis frequentissimi sunt e paruum & C faut, qui & solius Phrygi esse poterant, Cuius intercapedinis multa sunt exempla & passim obuia. At eius descensus qui in A re usq; rara sunt exempla. Ponemus tamen tam monstruosæ expatiationis unum exemplum, quod quidem non tam probo, quam miror, quid uenerit in mētem ei qui talem cantum ordiri uoluerit, in quo neumas taludunt per diapason saltus. Est autem huiusmodi ex Canticis Solomonis capite 6. deprompta, quam olim Rotuila in Hercynia Sylua iuuenis descripseram, & in Slesia, nobili Germaniæ regione, antea uideram.

Phrygi hypophrygiq; con
nexorum exemplum.

P Vlchra es Amica me a, sua uis,
& des

& de co ra, sicut Hierusa lem. Terribilis ut

castrorum aci es ordinata, A uerte oculos

los tuos à me. Quia ipsi me

a uo la re fe ce rūt. Ca pil litui sicut

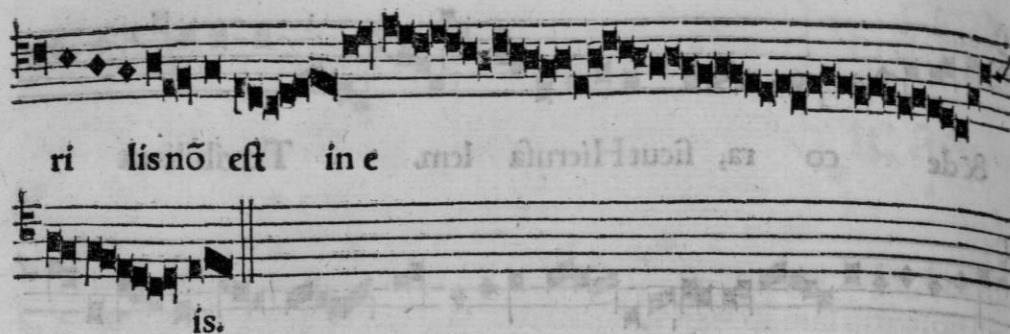
greges caprarum, quæ descende runt de Ga la ath.

Dentes tui sicut greges ouiu quæ a scen de runt de la

uacro, mnes gemellis foetibus, & sterilibus

De Tertia connexionione quæ est ex tertia diapason specie ac

sexta, Cap. XXXI.

Tertia Diapason species ex Parhypate hypaton ad Triten diezeugmenon, hoc est, ex C magno ad c paruum, cōnectitur cum sexta diapason specie, quæ est ex Parhypate meson ad Triten hyperbolæon, hoc est, ex F magno in f paruum, cōmuni diapente fa ex Parhypate meson, ad Triten diezeugmenon, hoc est, ex F magno ad c paruum: Ita ut mi sit in b clauē. Inferne autem ex C in F annexa diatessaron ut fa, quæ Hypolydij est, superne uero ex c in f, eadem, quæ Lydij est. Hæc connexio apud ueteres in magno fuit usu, præcipue uero in Gradualibus, in quibus prior uersus ferè est Hypolydij, alter Lydij. Atqui quod in simplicibus antea conquesti sumus, non minus hoc in loco de commixtionibus conqueri possumus, nempe prope omneis horum Modorum cantus esse corruptos, & in Ionicos mutatos, querēte leuitate nostra molliorem. Eius tamen commixtionis adhuc integræ in plerisque codicibus hoc sit exemplum, è Psalmo 44. depromptum.

Lydij Hypolydijq; connexionum exemplum.

Quartam hic à fine notulam in b clauem tortam ferè inuenias, ut in Ionicum cantio delabatur, Idem in quarta notula ante uersum. Sed id licentia factum est, ut in alijs omnibus horum Modorum cantibus, quod nimium sæpe conquesti sumus. Sed neque hoc silentio transeundum, quod ad horum Modorum commixtionem conflata est, quæ in passionem Domini canitur Harmonia, ubi communem duobus Modis diapente obtinuit Euangelistes, tanquam narrationi aptam, Hypolydij autem diatessaron **CHRISTO** dederunt, Lydij Iudæis, ac alijs à **CHRISTO** loquentibus. Id superiore quoque uolumine admonuimus. Hic

N commissa

commiffuras duarum diateffaron cum diapente profequamur. Ego fac
ne eam harmoniam primum simplicem, ac, ut alia primitiua Ecclefia, sine
fucis ac lenocinijs compositam fuisse puto. Cuius rei argumentum esse
poteft, quod ipsa Narratio magna ex parte in Lydio mansit, & duntaxat
commiffurarum altera, quæ ad inferiorem est diateffaron, in Ionicum de-
clinauit. Commiffuras uoco, noua quidem uoce, sed neceffitate expre-
fa, quoties ex diapente narratio tendit in diateffaron alteram, siue superio-
rem, quam habent Iudæi, & alij à Christo loquētes, siue inferiorem quam
ipse CHRISTVS obtinet. In Ionicum autem ideo, ut puto, altera commi-
ffurarum declinauit, ut attentiores auditores faceret ad CHRISTI uerba
commiserationemq; moueret. Quod quàm probem, uix equidem dix-
rim, simplicitate prisca semper magis arridente. Quanquam fieri poteft,
ut hæc sit uera, & germana institutio. Neq; enim una alteraue nota totū
immutare poteft Modum. Quod si in Dorio ac Hypomixolydio Synē-
meni extraordinariam aliquam admittimus uocem, ut superius etiam ex-
emplis proditis ostendimus, conuenit hercules & hic ad unam alteramue
conniuere notulam. Cæterum nec in superiore diateffaron pariter ab
omnibus ascenditur, nec in inferiore æque descenditur: Sed neque narra-
tionis commata atque Periodi ab omnibus eodem pacto accinuntur.
Quæ omnia latius prosequi, cum non uideam quid utilitatis Lectori ad-
ferre queat, aliquot duntaxat formulas proponemus ex Diui Ioannis Eu-
angelio, ex quibus & narrationis, & diateffaron utriusque ambitus pa-
tescet. Reliquum eius harmonia, Ecclesiarum consuetudine, & Modi na-
tura, à mediocri ingenio facile percipientur.

Narratio passionis dominicæ in diapente Lydij Hy polydij.

E gres sus IESVS cum disci pu lis su is trans torrētem cedrū
ubi e rathortus, in quē intro i uit i pse & dis ci pu li eius. Atq;

A Tque hæc quidem simplex ac primum inuenta esse uidetur pronun-
tiatio, sed nostra ætas longe aliter uariat in his atq; alijs sequentibus
periodis, Sit autem eorundem uerborum hoc uariationis exemplum.

E gres sus IESVS cum disci pu lis su is trans torrētem cedrō u-
bi e rathortus, in quē intro i uit i pse & dis ci pu li e ius.

S Ed ut in narratione uariatio accidit, ita in ima diateffarō quam CHRI-
STO dederunt, quod in una sententia, aut, ut uocant, clausula ostende-
re placuit. Nam eam trifariam diuersis in locis cantari audiuius. Ha-
rum prima, quod alteri diateffaron in diapason interuallo respondet, mi-
hi maxime probatur, quanquam secunda euicit publica consuetudine,
unius toni detractio de diateffaron, cui non admodum reclamo. ali-
oqui in interrogationibus, ut prior, tono descendit, ut patet in, Quid me
cædis? Tertia uero, ut ingenue fatear mihi displicet, Et in composita ui-
detur. Sed sequatur Lector quod uolet, per nos licebit, neq; enim dubi-
to multas præterea esse uariationes, at ego de Modo disputo, quem hæc nō
multum impediunt.

Inferioris diateffarō exemplum.

S i male locutus sū, testimoniū perhibe de malo, Sin bene, qd me cædis.
S i male locutus sū, testimoniū phibe de malo, Sin bene, qd me cædis?
S i male locutus sū, testimoniū phibe de malo, Sin bene, qd me cædis?
N 2 Superi-

Superioris item diateffaron, quæ Lydij est, tres sunt formulæ, de quibus Idem est iudicium nostrum, quod de tribus iam dictis formulis, Quæ breuiter ita habent.

Superioris diateffaron exemplum.

Aue Rex Iudæ orum. Aue Rex Iudæ orum. Aue Rex Iudæ orum.

Hæc cum ita habeant, sciendum, non eodem modo narrationis finē iungi duabus iam dictis diateffaron, Sed superiori per diapente Lydij Hypolydij. Inferiori uero per diapente Ionici Hypoionici, adiecto superne tono, ut hæc subiecta indicat descriptio.

Narrationis commissura ad
superiorem diateffaron.

Eiusdem commissura ad inferio-
rem in Ionicū delapsa Modū.

Respōdit Pilatus, Responderūt ei.

Respōdit IESVS.

In longioribus autem CHRISTI uerbis, quæ interrogationem in fine non habent, commissura fit ad narrationem, oppido multum habēs gratiæ, ad hunc modum.

Nūc aut regnū meū nō est hinc. Omnis q̄ est ex ueritate, audit uocē meā.

At ubi paucissima sunt CHRISTI uerba, non descenditur infra diateffaron, sed in diapente narrationis manent, ut in hoc exemplo.

Est autem ammiratione dignum, ut diateffaron ipsæ in octauis laudent, aliquādo propemodum paribus notulis, Cuius rei fragmenta dūtaxat proponemus.

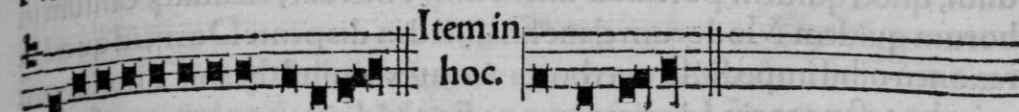

Ego sum.
Tu dicis.
Non

Non et tu ex discipulis es hominis istius?

Quid fecisti?

Ana līj tibi dixerūt de me?

Quid me cedis?

Qui uolet plurimas huius cantus formas ordine concipere, Incipiat ab his uerbis: Introiuit ergo iterum in Pretorium Pilatus, usq̄ ad periodum, Omnis q̄ est ex ueritate, audit uocem meam, Nobis ad alia properādum.

De quarta cōnexionione, quæ est ex quarta diapason specie ac septima, Cap. XXXII.

Quarta Diapason species ex lichano hypaton ad paranetē diezeugmenon, hoc est, ex D magno ad d paruum connectitur, cum septima diapason specie, quæ est ex lichano meson ad paraneten hyperbolæon, hoc est, ex G magno ad g paruum, communi diapente. Ut sol, ex lichano meson ad paraneten diezeugmenon, hoc est, ex G magno ad d paruum. Inferne aut ex D in G annexa diateffarō Resol, quæ Hyperiaſtī est, superne uero ex d in g eadem, quæ Mixolydij est. Hæc cōnexio iucundissima est, siquidem bene instituatur ad Modī naturam. At ut ipsi Modi iam ab aliquot sæculis à nemine feliciter tentati, ita connexio ipsa rarior est. Eius unicum ponemus exemplum, Prosa illam de Sacro sancta TRINITATE compositam, quam Henricus Isaac, paulo ante ætatem nostram Symphonetes argutissimus, aliquot uocibus oppidō eleganter instituit. Meminit eius uiri Angelus Politianus alicubi, sed corrupto nomine. Arrighum enim inepte uocat pro Hērico. In prosa illa, quod ad Harmoniā attinet, hoc singulare est artificium, quod narratio (siue præfationem nominare oporteat) maxima ex parte duobus Modis communem seruat diapente. septimo demum uersu prorsus in diateffaron Hypo mixolydij descendit. Nihil autem festiuus, nihil quod animum magis inflammaret, atq̄ est exhortatio illa uersibus undecimo duodecimoq̄, quæ in

N 3 Mixo

Mixolydij fastigium tam animose insurgit. Illud autem Dñi boni quam iucundū, quam suauē, quā dulciter aureis deliniens, ubi TRINITATEM adorandam inuocat, quam eleganter in Synemmenon deflexit Tetrachordum, quod quidem postea ad finem usq; obseruat, claudicq; cantum in horum quidem Modorum clauē finali, sed in diapente Dorij, id quod eā rationem nihil impedit. De uerborum contextu nihil dicam, Theologorū enim hoc est negociū. Id miror, quo pacto acciderit, ut quartus uersus nullum habeat respondentem uersum (nam de primo ac ultimo nihil mirum, consuetudine enim aliarum etiam prosarum hoc admittitur) Quidam suspicantur, quintum aliquem, qui quarto responderet sublatum, ut in Clare Sanctorum, illud, Matthia nouissime. Quidam putant hunc quartum uersum abs quopiam alio, nō ab ipso authore, ex Athanasij simbolo adiectum, uelut anthypophoriolam. Sunt qui existiment in eo uersu formulas esse colludentes, ut illam. Non tres tamen Dñi sunt, illi. Deus uerus unus est. Item illam. Sic pater Dominus, Filius, ad illam, Spiritus quoq; Sāctus. Ego nisi tam pertinaciter in omnibus codicibus eū uersum pernotatum inuenissem, planē amouissem, ut adiecticiū, atq; *ἐν τῷ ὄνοματι*. Sed qualis qualis est, nunc ipsam adducamus in medium prosam.

Mixolydij Hypomixolydijq; connexorum exemplum.

Bene dicta semp Sancta sit Trinitas, Deitas scilicet, Vnitas coequalis gloria. Pater, Filius, Sāctus Spiritus, tria sunt nomina, omnia eadē substantia. Deus genitor, Deus genitus in utroq; sacer Spiritus Deitate socius. Nō tres tamē Dñi sūt. Deus uerus unus est.

Sic

Sic Pater Dominus, Filius, Spiritus quoq; Sāctus. Proprietas in psonis, Vnitas est & in essenti a. Maie stas par & potestas, decus, honor atq; omnia. Sydera, maria, cōtinēs, arua simul, et uniuersa cōdita. Quē tremūt impia Tartara, colit q; quē et abyssi infima. Nūc omnis uox atq; lingua fateat hūc laude debita. Quē laudāt Sol atq; luna, dignitas adorat angelica. Et nos uoce precella nūc oēs modum lemus organica cātica dulci melodia. Eia & eia nūc simul iubilem altithrono Dño laudes i excelsis.

O adorandatri nitas. O Venenda Vnitas.

Per te sum, cre a ti uera æternitas, Per te sumus redēpti sūma tu charitas, Populū cūctū tu ptege, salua, libera, e ripe, & emunda. Te adoramus omnipotēs, tibi canim, tibi laus et gloria, Per infinita secula seculorum.

N 4 De

De quinta connexione, quæ est
ex quinta diapason specie

& octaua, Cap. XXXIII.

Quinta diapason species ex hypate meson ad neten diezeugmenon, hoc est, ex E magno ad e paruum connectitur cum octaua diapason specie, quæ est ex Mese ad neten hyperbolæon, hoc est, ex a paruo in Aa geminatum, communi diapente ex Mese ad neten diezeugmenon, hoc est, ex a paruo ad e paruum. Inferne autem ex a paruo in E magnum annexa diatessaron mila, quæ Hypoæoliij est, superne uero ex e in Aa eadem, quæ Aeoliij est. Diximus autem initio huius commutationis de Modorum commixtione, omneis Principes à Plagijs in quinta consistere diapason specie, duabus interiectis. Deinde nihil referre si nominabimus pro prima diapason specie, Octauā, pro Secunda, Nonā, Deniq; pro tertia Decimā, si quidem octauas repetere licet exemplo Ptolemaei, quod ideo rursus admonēdū duximus, ne quis, contra atq; libro priore docuimus, plureis quā septem diapason species esse credat. Ad inferiorem autem Scalæ partem id ostēdere nolebamus, quod hæc connexio eam excedeet. Verum enim uero ut ipsi Modi Aeolius Hypoæolijsq; uulgo crediti sunt Dorius Hypodorijsq; ita ipsorum commixtio credita est Dorij Hypodorijsq; propterea quod la mi diatessaron à sol re non distinxerunt, Vt supra de Aeolio Hypoæolioq; questi sumus. In utrisq; igitur error ita inualuit ut Modos ipsos prorsus oblitterauerit, Nec quisq; fuerit multis iam seculis, de musicis etiam ex professo scribens, qui de eis quicquam certi adducere potuerit, quidam etiam, quorum nomina lubens pretereo, ne nominare quidem. Nunc huius cōmixtionis exempla ponamus, ac primum Canticum illud solenne de nostra Domina, diua Virgine MARIA. quod multi symphonetæ (inter quos Antonius Brumel in extrema iam senectâ, & Iodocus Pratenlis, quem Iusquinum uulgo uocāt) nostra demū ætate oppido eleganter, nec sine quadā æmulatione, quatuor uocibus instituerunt, quanquam illi Modorum expatiationem temperarunt, ascensus ipsos ac descensus non tenori tantum, sed alternis alijs concedentes uocibus. Idq; iudicio factum uidetur. Etiam si ea Iodocus in plerisq; cantibus leuiter curasse uidetur, ut in Et in terra, eiusdē de nostra Domina Missæ uidere licet, quem cantū sequente libro referemus. In hac uero cantione primum κύριε, (nam ita cogimur nunc loqui) diapente habet duobus communem Modis, cum consueto inferne tono, Secundum autem

in dia

in diatessaron Hypoæoliij modeste delabitur. Χριστὲ uero uno semitonio diapente superat suaui admodum ascensu, ut ostendat la mi diatessaron huic congruere modo, non sol re. At secundum Χριστὲ in diapente manet, ut primum κύριε. Vltimum autem κύριε, in Aeoliij diatessaron splendide assurgit, rediens in diapente tandem, ad finalem clauem.

Aeoliij hypoæolijsq; connexo
rum exemplum.

K Tertium
ut primū

Y' ρι ε ι λε σομ. κύρι ε ι λε σομ.

 Tertium ut
primum

Χριστὲ ι λε σομ. Χρι στὲ ι λε σομ.

κύρι ε ι λε σομ. κύ ρι ε ι λε σομ.

κύριε ι λε σομ.

Eiusdem rationis est Responsorium Te Sāctum Dominum, de Diuo Michaele archangelo, quāquam unum dūntaxat habet in Hypoæoliij diatessaron descensum. Quod autem hi cantus Dorij Hypodorijsq; uisi fuerint, in causa fuit, cum Tetrachordon Synemmenon, tum communitio horum Modorum cum illis, de qua in superioribus abunde dictū est. Responsorium ipsum iccirco apposui, quod eius uersus uidetur formula in alijs huius Modi responsorijs. Patet idem in responsorijs Isti sunt sancti, & Sint lumbi uestri præcincti. Item Quæ est ista, quod in diocesi Constantiensis frequens canitur. Sed in formula Hypophrygi, ad quam ab Henrico Isaac quatuor uocibus conflatum memini me uidere, si nomē non mentiatur authorem. Sed nimis uetus est hæc querela, iam ipsum audiamus Responsorium.

Eorūdem

Eorundem connexorum
aliud exemplum.

T E Sāctū Do mi nū in excel sis laudāto mnes an
ge li dicen tes, Te de cet laus & ho nor
Domine, Cherubīn quoq; et Se raphīn Sāctus, pclamāt, et o
mnis cœlicus or do dicēs. Te de. Gloria Patri, &
Fi li o, et Spiri tu i Sācto. Te de.

H O cantus in a, quæ litera Aeolij Hypoæolijq; Modorū est propria, & initio & fine constituimus, ita ut nihil cum tetrachordo synemme non negocij habeant. Quod si quis nolet omnino in D fines eorum habere, quod uulgo nunc receptum est, pro c claue signata, ponat F & fa in b cla uem, quod nos fecimus in Euangelio Diui Matthæi, cum de Aeolio supe rius differeremus. Nunc uero licentiosam horum Modorum expatiatio nem unico exemplo declarabimus. Est in Eremo Heluetiorum, ut uocat Ptolemæus, siue in capite Hercyniæ syluæ, ut Cæsar describit, XII milli bus, plus minus, passuum à Danubij fontibus, magis tamen ad septentrio nem, oppidum Rotuila, in quo aliquot iam ætatibus, propter ciuium o mni tempore egregiam uirtutem, quam rebus asperis sæpe ostenderunt, ac insignem Rempub. multis eximijs rebus gestis celebrem, Imperatores Germano

Germanorum iudicium habent uelut Areopagitarum graue et seuerum. Ex eo oppido mihi præceptor fuit Michael Rubellus, uir perpetua memo ria dignissimus. Is nos bonas literas, & Musices elementa bona fide, pri mum Bernæ in Heluetijs ante annos iam Triginta, deinde in sua item pã tria docuit. Cum uero sub eo adolescens militarem, incidit mihi lis cum cantore quodam de Antiphonis quæ subiungemus, de quibus ille, quod ea suis sedibus mota, ac in medio etiam male transposita, ita ut à nemine cantari possent, perperam iudicaret, à nobis reprehensus, cum argumenta refellere nequiret, indignum ratus adolescenti cedere, nos cum sodalitis irrisit, quæ res ut erat per quosdam præceptori nostro indicata, haud pas sus ille est nos diutius ab æmulis irrideri. Denique secundum nos litem dijudicauit, effecitq; ut ea cantio ad nostram emendationem postea & à Choro & Schola Rotuila frequens decantaretur. In qua horum Mo dorū connexioni Semiditonus superne adiectus est ut Dorio ac Aeolio adijci solet. Inferne autem Tonus, quod in Hypoæolio fieri supra docui mus. Ea ita habet.

Eorundem licentius
exemplum.

S I cut malus in ter li gna syluarū, sic
dilectus me in ter fi lios. Sub umbra illi us quē de
sydera bā sedi, & fructus eius dulcis gut tu ri me o. In
tro duxit

tro du xit me Rex in cel lā ui na riam: or dia
na uit in me charitatē. Fulciteme flo ribus, stipate mema
lis Quia a mo re lan gue o. Le ua e ius sub ca pi te
me o, & dexte ra il li us am
plexabi tur me.

Hæc ex Canticorum capite 2. Expatiatio est ex D magno ad cc geml
natum, uno deficiens tono à disdiapason, qua licentia hercules ego
non uterer, sed nunc satis de hac connexionione.

De sexta connexionione, quæ est ex
Sexta diapason specie &
Nona, Cap. XXXIII.

Sexta Diapason Species ex parhypate meson ad tritē hypbolæō, hoc
est, ex F magno ad f paruū, cōnectit cū nona diapason specie, quæ est
ex Paramese, hoc est, ex mi in b clauē ad mi, qd est in eius octaua, nē
pe in Bb clauē, communi semidiapente ex paramese, hoc est, ex mi in
b clauē ad triten hyperbolæon. Inferne autem adiecto Tritono ex F ma
gno

gno ad mi in b clauē, qui est Hyperphrygi, hoc est, posterioris reiecti, de
quo cap. 25. Superne uero ex f paruū ad mi in Bb clauē eodē Tritono, qui
Hyperæoli, hoc est, prioris est reiecti, de quo capite dxcimo octauo. Hæc
connexio nihilo plus ualet atque simplicium eius Modorum constitutio,
quam, ut illos, inutilem atq; ineptam existimamus, Nisi quis ita in hac in
tercapedine aliorum Modorum phrasin torqueat, ut huius nevestigium
quidem appareat, sed id affectatum est, non naturale. Cæterum multa de
hac capite uicesimo octauo diximus, atq; inter cætera, ut hæc connexio reli
quos superet Apotome, Quippe cum horum communio semidiapente
sit, una duntaxat apotome deficit ab aliorum communione quæ est dia
pente, At latera ipsa singulis apotomis aliarum connexionum latera supe
rant, uidelicet quæ pro diatessaron tritonos habent. Ergo hæc connexio
una apotome uincit reliquas omnes. Sed huius nunc nudū hoc sit exem
plum. In quo tamen Tritonum uno saltu, Quod diatonicum genus hūc
abhorret, nusquam posuimus, quemadmodum nec in superioribus exem
plis, Ad Semidiapente autem ut phrasin aliqua esset, non nunquam tonū
adposuimus inferne. Reliqua ex ipso exemplo, quod non tam imitatio
nis quàm ostensionis gratia posuimus, patescunt.

Hyperæoli ac Hyperphrygi,
Modorum Reiectorum, con
nexorum Exemplum
fictum.

O De

De Septima connexione quæ est
ex septima diapason Specie

& decima, Cap. XXXV.

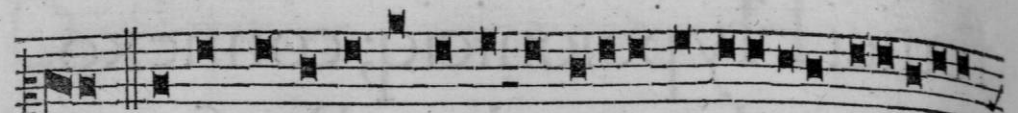
Septima diapason species, ex Lichano meson in paraneten hyperbolæon, hoc est, ex G magno in g paruum connectitur cum decima diapason specie, quæ est ex trite diezeugmenon, hoc est, ex c paruo ad Cc geminatum, Communi diapente ex trite diezeugmenon in paraneten hyperbolæon, hoc est, ex c paruo ad g paruum, Inferne autem ex G magno ad c paruum annexa diatessaron, ut fa, quæ Hypoionici est, superne uero ex g in Cceadem, quæ Iastij siue Ionici est. Horum Modorum cantus siue simplicium siue connexorum, raro suis locis reperias, cū omne c siteorum locus, Athi nunc in F magno, non absque fa in b clauæ omnes locantur. Quod priore libro Antiphonis Alma redemptoris mater, ostendimus. Hic nulla est difficultas, Nam duo hī modi adeo hodie in usu sunt frequenti, ut de eis plura dicere, neque uelimus, neque debeamus. In prioribus enim omnia attigimus. Exempli, quod subnectemus, auctorem, Hermannum Contractum ferunt, Comitem à Veringen, Qui fuit monachus Cœnobij S. Galli in Heluetijs, qd plurimis Eximijs uiris multis nunc seculis claruit, Hunc addunt in diuinis literis eruditissimum fuisse, nec minus in profanis disciplinis, ut in mathematicis, Oratorijs, & Poeticis, Linguarum deniq; peritissimum, Et de Musica ac Monochordo quædam non indigna lectu scripsisse, Nos nihil eius scriptorum uidimus, præter Chronicorum supplementum, ex quibus constat uixisse eum annos ante quingentos, Nempe post Millesimum à CHRISTI natali annum. Admonuit nos eius rei Nobilissimæ prosapiæ Inclutus ille uir D. Io. Vuernherus à Rhischach, qui eò tempore, quo hæc scripsimus, Teutonici ordinis Principis locum in Alschusen, ubi Comes ille sepultus est, tenebat. Et ipse Vuernherus magni iudicij homo, de honestis studijs, de disciplinæ professoribus, de ipsa deniq; Christi philosophia ita meritus, ut ueræ nobilitatis, quæ à Virtute pendet, locum, etiam in altero mundo, adiutore Christo, indubitato expectare debeat. Sed ad rem. Certe hæc harmonia, cuiuscunq; sit, eiusmodi est, ut nihil lepidius fingi, nihil suauius dulciusue excogitari potuerit. Verba sunt apta, ac è sacris deprompta literis, quæ in Celticam linguam, qua multum pollebat, Sebastianus BRANT, nostra ætate eximius uir, & Cæsari Maxemiliano à consilijs, elegantissime uertit, seruato etiam cum accentibus syllabarum numero.

Ionici

Ionici Hypoioniciq; connexorum Exemplum, Prosa

de diua Virgine elegantissima.

Aue præclara maris stel la, in lucem gentium Ma ri a di
uinitus or ta. Euge Dei porta, quæ nõ aperta, ueritatis lumē is
plum solem iusti ci æ, indutū carne, ducis in orbem. Virgo decus mū
di, Regina cœli, prælecta ut Sol, pulchra, lunaris ut fulgur, agnosce o
mne iste diligentes. Te plenā fide uirgā almæ stirpis Iessæ, nasciturā pri
ores desy dera uerunt Patres & propheta. Te lignū ui tē, Sācto rorā
te pneumate, pa ri turam, di ui ni floris amigdalum signauit Ga
briel

briel. Tu agnū, regem, terræ domi natorē mo a bitici de Petra defera
 ti ad mōtem fili æ Si on traduxisti. Tuq̃ furentē Leui athan sera
 pētem, tortuosūmq̃, & uectē collidens dānofo crimine mūdū exemi
 sti. Hinc gētium nos reli q̃æ, tuæ sub cultu memoriæ, mirum in modū
 quem es enixa ppi ti a ti onis agnū, regnātem cœlo æternaliter deuoca
 mus ad aram maclandā myste ri a lī ter. Hīc māna uerum Israhe lī tis,
 ueris ueri Abrahæ fi lījs, admirātib⁹ q̃ndā Moy si quē Typ⁹ figurabat
 iā nūc abducto uelo dā pspici. Ora uirgo nos illo panecœli dignos effici.
 Fac fōrē dulcē, quē in deserto petra p̃mōstrauit degustare cū syncera
 fide, renēsque cōstringi lotos in mari, angūē gneū in cruce speculari.

Fac

Fac igni sancto, Patrisq̃ uerbo, qđ rub⁹ ut flāma tu portasti Virgo ma
 ter facta, pecuali pelle discictos pedemūdīs labijs, cordeq̃ p̃pinq̃re.
 AVDINOS. NAM TE FILI V S NIHIL NEGANS HONORAT. SERVA NOS
 IESV PRO QVIB⁹ VIRGO MATER TE ORAT. Da fontē boni uisere,
 da puros mētīs oculos in te defigere. Quo hausto sapiētīæ saporē uitæ
 ualeat mēs intel ligere. Christianis mi fidem operib⁹, redimire, bea to q̃
 sine ex huius incola tu seculi author ad tetransire.

Quod Modi diapason media

tionē, quæ sit per diapente ac diatessaron consonan
 tias, potissimum noscantur,
 Cap. XXXVI.

ATq̃ecum tibi nunc Colophonem, hoc est secundum pensum de
 Modorum commixtione persolutum, Candide Lector. Superest
 ut de uera Modorū cognitione pauca, ac de humilibus item can
 tilenis uelut ultimam Coronidem adiungamus, ut eo instructius
 opus in manus hominum perueniat. Modorum natura potissimū ex
 O 3 Systema

Systematum natura, quæ in consonantia diapason cōsistit, pendet. Verum systemata ipsa, cum per diapente ac diatessaron consonantias medientur omnia, uarias ex ijs accipiunt formas, & uelut nouas subinde ascensu ac descensu species. Quod in ipsa statim prima diapason formula quæ ex A, est ad, a, uiderelicebit. Nam si arithmetice mediata fuerit, Inferiore cātilenæ parte primā diatessaron speciem sol re, frequenter audies, superne uero la re primam diapente speciem diuisam per fa in medio, ut in Hypodorio fieri solet. Sin Harmonice diuisa fuerit, superne secundā diatessaron speciem la mi audies frequenter, inferne autem la re, ut in Aeolio fieri consuetum est, quod latius prosequi non est necesse, copiose enim ea luculētis item exemplis ostendimus. Sed id ea causa hic referimus, quod cantus ex lapsu, qui sit secundum arsin ac thesin, plurimum noticiæ nobis præbet. Quemadmodum superiore item uolumine aliorum opinione docuimus. Quamquam hic error accidere potest, quod ipsæ diapente, quaternis sæpe Modis communes, ita aliquando annexas habent diatessaron, ut contingat sæpe utraq; mutari, quod in Dorij Hypodorijq; Aeolij item ac Hypoæolij cantibus contigisse sæpe uidemus, ac superius exemplis aliquot ostendimus. Idem dicimus de Lydij Hypolydijq; cantionibus in Ionicum Hypoionicumq; mutatis, & de cantibus quibusdam Mixolydij Hypomixolidijq; in eisdem delapsis Modos. Tantum momenti fecit Cātorum ignorantia, & ingeniū audacia sola fretum ac fultum, quis enim hæc à multis iam seculis emendaret, imò quis de eis cogitaret potius? cum omnes bonæ literæ unā cum disciplinis exularent. Ponemus itaque exempla duo, quorum limites sunt D ac d, sed ubi alterum phrygij sit modi, ad quem illi termini nihil attinent, alterum hyperiaastij, ut Lector ex his consideret, quantū discriminis cuiusque modi phrasis in cantu habeat. Nec temere ficta esse, quæ priore libro retulimus Primū rela. Secundū rela. Tertiū mi fa. &cæ. Nec tamen prorsus reiicimus finalem ut uocant, clauem, maxime quando communes diapente ita sunt in cantu ancipites, ut non facile perspiciatur, cuius nam modi phrasis dominetur. Et ipsæ quidē finales elauēs ad phrasin aptari debebant, at multi nunc cantores ipsius cātus phrasin ad ipsas clauēs aptant. Ideoq; modi natura sæpe cōfunditur. Ita sunt res mortalium, quid facies? *ovdley*

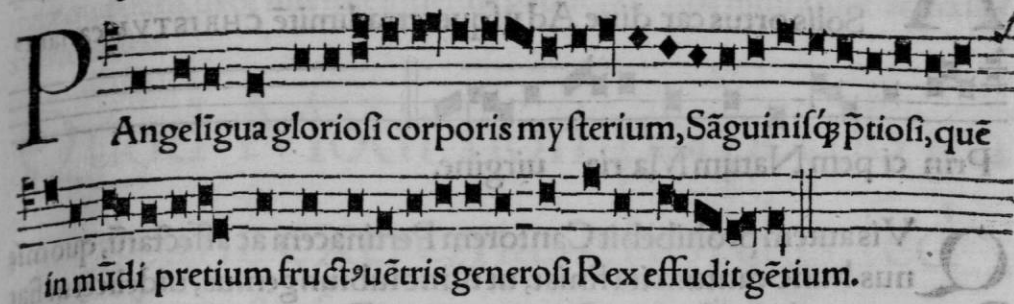
ovdley. Nouis gaudemus, sæpe etiam inep-

tis. Sed iam ipsa audiamus

exempla.

Phrygij

Phrygij exemplum inter D & d.

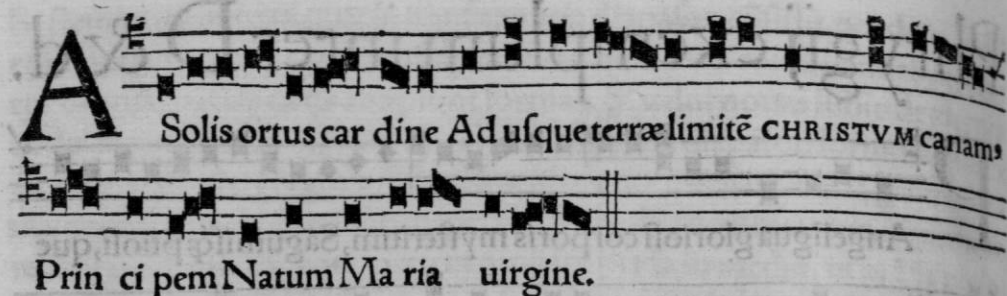
Hyperiaastij exemplum

inter D & d.

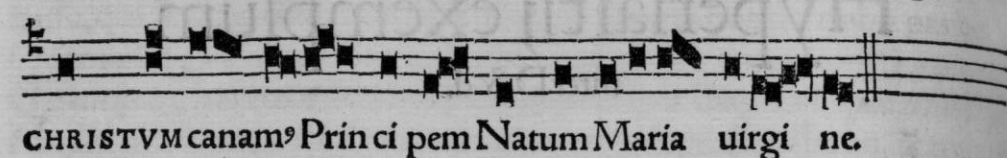

Sæpe etiam accidit ut cantus cauda deformatur, quod superius de Nice Sni Symboli fine in Aeolio Modo conquesti sumus. Cantores quidam planè id uoluptati ducunt, atque adeò pulchrum existimant Cantuum fines aliò torquere, & auditorem suspendere naso. Quod Iodocus à Prato fecit in cantione. Factum est autem, de Christi Genealogia ex Luca cap. 3. quam cum ad Phrygij Hypophrygijq; connexionem (ut priorem. Liber generationis IESV Christi quam recte finierat) instituisset, ausus est in G finire, Sicut Psalmum Memor esto, ad Dorium constitutum, finit in e paruo. Neq; tamen id nouum uideri potest, cum in quibusdam cantibus simplicibus prorsus alios atq; alios in diuersis Ecclesijs uideas fines. Cuius causam arbitror, quod aliquando cantus ita anceps prorepat, ac ita in plurium Modorum phrasi ludat, ut non facile iudices, cui modorum cantor sit daturus finem. Eius rei sit hoc Phrygij elegantiss. exemplum.

○ 4 A solis

Q Vis autem prohibebit Cantorem Pertinacem ac affectatū, quoniam nus hunc cantum ita finiat, ut nunc subiungemus, uidelicet ut fiat Dorius, quando lapsus in eo sint non minus Dorij quam Phrygij.

Sed dicet aliquis, nemo tam stolidus est, ut non sentiat ita corrumpi cantum, Audio. Quid igitur in Symbolo Niceno, in oratione item dominica publice corruptio accidit, nec quisquam animaduertit? hic scilicet magis uigilabit auris quā illic: at satis est querere. Simile superioribus est, cum Dorij modi ijdem limites sint, qui Hyperiaſtij, nempe D, ac d, Introitus tamen Gaudeamus, Dorij modi uulgarissima cantio in plerisque codicibus intra C ac c continetur, perinde atque Hypoiaſtij siue Hypoionici esset, cum phrasis conuincat eam Dorij esse modi. Iodocus à Prato in missa Gaudeamus eum Tenorem in systema Mixolydij satis diuiter solita licentia emouit, finitum tamen ut Aeolium. Sed hercules hoc frequenter uideo apud ueteres ecclesiasticos obseruatum, praesertim in Authentis, ut inferne nota accepta extra propriā diapason, supne eā negligat. Ita Dorius inter C ac c meat, quemadmodum apparet in dicto iam cantu Gaudeamus, Idque cum Hypomixolydio habet commune. Phrygius inter D ac d, ut in Pāgel lingua paulò ante ostēsum est. Lydius inter E ac e, ut in multis gradualibus uiderelicet. Mixolydius inter F ac f. Ut in Viri Galilaei, Introitu & plerisque alijs patet. Aeolius inter G ac g, ad quā formam est Tenor Petri Platenſis in missa de S. Antonio, & in uulgata Canticone Baſias me, quā Iodocus à Prato instituit potest, & esse inter c ac C, si fa fuerit in b clauis, ut in Sacris solēnibus. Ad eā Modorū nūc dictorū formā Ionius inter B ac b eueniret, Sed haud scio an usq̃ eū ita uiderim. Itaq̃ καθολικῶς, Modi ferē Inferiore proxima diapason incedere possunt. Vt a mē et Phrasis obseruet, et clauis finalis infima diapēte chorda nō negligat. Possem

Possem plurima dare aliorum quoq̃ Modorum exempla. Sed ea latius prosequi non uidetur necessarium: Linquenda sunt & Lectoris industria quaedam, ut & suis ipse inuentis gaudeat, & nos nihil absurde dixisse aperte uideat.

Quod Modi non perpetuo impleant extremas chordas, sed

phrasi noscantur, ac partim etiam finali clauis,

Caput XXXVII.

Quod dictum est nobis superiore libro ex Boethio adeo simpliciter olim fuisse musicen, ut uix diapēte Arſi ac Theſi impleat, Id nūc nobis exemplis demonstrandum est. Sed hoc quoq̃ memoria tenendum, quod capite xxviiij huius libri diximus de diapēte speciebus, quae quibus Modis sint communes. Nam in his necesse est, ut finales clauis propemodum statuunt Modum. Quāq̃ ne sic quidem Aeolius à Dorio, Ionius à Mixolydio ullo discernuntur pacto, tātū abest, ut à plagijs recte seperemus. Quidam omnes eos cantus plagijs adscribunt, modestiae ut puto gratia. Quod Berno in Isagoge etiam longius tractat, sed eò deuenit, ut quosdam fuisse dicat, qui IIII. alios Modos excogitarint, ut omnino duodecim essent Modi, adeo ueritas de XII Modis aliquid uisigij etiam apud tam barbari seculi homines habuit. Nos triū diatessaron, & quatuor diapente specierum exempla proponemus. Quāquam secundae ac tertiae diapente specierum ultra unius Modi haud facile reperiatur exempla apud ueteres ecclesiasticos, in ijs quae nos uidimus Antiphonarijs. Deinde quod quāq̃ species diapente adcipiat inferne superneq̃, & quantum ibi phrasis dominetur, exemplis declarabimus.

Re sol.

Primae igitur speciei Diatessaron Re sol exemplum in Phrygij Hypophrygijq̃ finali clauis.

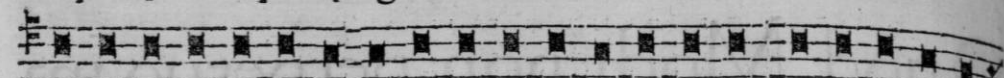

Mila.

Dodecachordi

Mi la.

Secundæ speciei sit hoc exemplum, finitum in Mixolydij Hypomixolydijq̃ meta, quod plagio adscribi ut diximus uolunt.

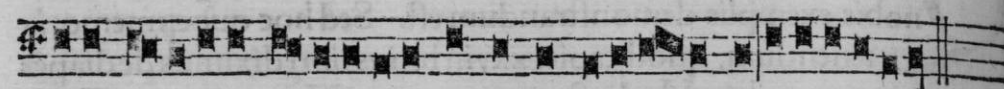
Iam lu cis orto sy de re Deum precemur supplices, ut in di ur nis

a ctibus nos seruet à no centibus.

Vt fa.

Tertix speciei sit hoc exemplum, finitum in Dorij Hypodorijq̃ meta finali.

Atimore ini mi cie ripe Domine animā me ā. Euouae.

Eiusdem exemplum in Phrygij Hypophrygijq̃ sede finali.

In matutinis Dñe meditabor ī te. Euouae.

Adhuc eiusdem aliud exemplum finitum in Mixolydij Hypomixolydijq̃ clauē.

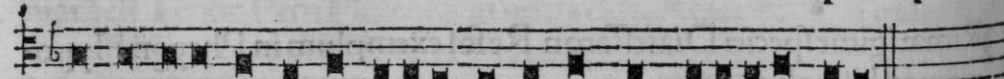
Ad hanc formā multa sunt Antiphona.

In Israhel magnū nomē eius. Euouae.

Q Vidā adhiunt exemplū eiusdem speciei, quod in Synēmenō tetra chordon locarunt, ut Ionici Hypoioniciq̃ esset, Id est tale.

Venite exultemus Dño, iubilem⁹ Deo Salutarī nostro. p̃occupem⁹ sa-

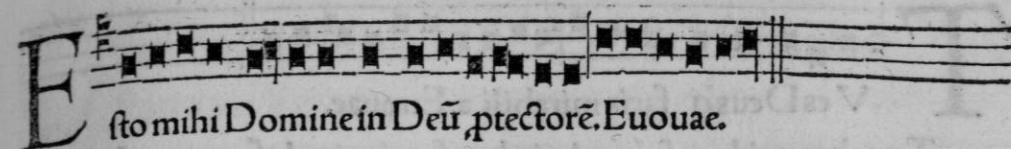
ciem eius in confes sione, & in psalmis iubilem⁹ e i.

S Ed ineptus fortassis fuero, si omneis tam minutas formas, atque adeo minutiores ut Ditoni aut semiditoni prosequar, quando plures inueniuntur, & multo plurimæ fingi queant, ad Species diapente descendendum est, & in quot Modis eas inuenire potuerimus ostendendum. Primum quidem Speciei Rela Dorij hoc exemplum est.

Rela

Liber II.

Re la Dorij, ac Hypodorij.

sto mihi Domine in Deū p̃tectorē. Euouae.

AD Hypodorij formā non reperi ulla, quæ non in C magnū descēderet, Est tamen Introitus, qui die Lunę post secundā quadragesimę Dominicam cani solet, intra D & a cōclusus præter uersum, qui uolet in eo loco requirat. Phrygij aut potius Hypophrygij hoc est exemplum.

Re la Hypophrygij,

Viti aut in ppetuū uiuēt, et ap̃d Dñm est merces eorū. Euouae.

Hypolydij formula in hac Specie, quæ eadem Hypoionici esse potest, frequens inuenitur in Responsorijs quæ ad primam tertiam sextam ac nonam cani solent, ut hic.

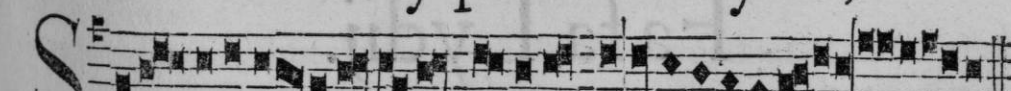
Re la Hypolydij.

esu Christe, fili Dei uiui, miserere nostri, Alle luia, al le luia.

Hypomixolydij cantiones, hac specie conclusæ, raræ admodum inueniuntur, Eius tamen hoc est exemplum.

Re la Hypomixolydij.

Pi ritus Domini repleuit orbē terrarū. Al leluia. Euouae,

ET quāquam Hypoionici intonationem aliam ab Hypolydij nullam scimus, ut supra testati sumus, tamen cum positi separati sint hi duo modi, sub hac diapente specie repertam formulam, in sede quidem Hypoionici, subijcere placuit. Ea ita habet.

Re la

Dodecachordi Re la Hypoionici.

T Ves Deus q facis mirabili a. Euouae.

A Tque hæ quidem formulæ in hac specie conclusæ tot modorum reperiuntur. Nam Hypoæoliij uix credo quisquam alias ab Hypodoriij cātibz in hac specie discernet, quamuis ea quatuor Modis ex æquo sit propria, sicut nec Hypolydij ab Hypoionici, nisi posito ut iā dixi, quale de Hypoæolio exemplum nondum reperi. In uniuersum certe hoc admonere oportet, quamuis hæc formulas plagijs adscribi putent, ut initio huius capituli diximus, aliquando tamen in Antiphonarijs non Plagiorū sed Authentarum intonationes ipsis adscriptas inueniri, ut in primo huius iam dictæ speciei exemplo patuit, ac postea item sæpe.

Secunda Species Mi mi.

S Ecundæ Speciei diapente Mimi, unū duntaxat inueni exemplū. Nā alia omnia cantica aut superne semitonium habent, aut infernetonū.

Mi mi Hypophrygij.

I N domū Domini lætantes ibimus. Euouae.

Tertia Species Fa fa.

T Ertiæ speciei diapēte ultra duas formulas nō inueni, Alterā Lydij opido rarā, cū sit ei⁹ modi ppria, Alterā Hypomixolydij frequētissimā.

Fa fa Lydij.

E Xultabūt omnia ligna syluarū ante faciē Domini, quoniā ues
nit Euouae.

Oportet

Fa fa Hypomixolydij.

O Portet te fili gaudere, qā frater tu⁹ mortu⁹ fuerat, Et reuixit, p̄ierat, & inuētus est.

Quarta species.

H Vius speciei multo plurima exempla reperias, ac ferme omnium Modorum.

Vt sol Dorij.

L Apides p̄ciosi oēs muri tui, & turres Ierusalem gēmis ædificabuntur. Euo ua e.

Vt sol Hypodorij.

V Sg modo nō petistis qcq̄ i nomie meo. Petite, & accipietis. Alleluia. Euo ua e.

H Vius formulæ sunt aliqt Introitus ut: Dominus dixit ad me. in primo galli cantu, diei natales Dñi. Itē Hymnus Christe q lux es & dies. Atque sequit̄ forma, si in b clauī finiat, poterit uideri Hyperphrygij, ut cantus ei⁹ cōmuniter p̄notāt, sed poterūt & i E finiri, ut sint Hypoph. hoc modo.

Vt sol Phrygij uel Hypophrygij.

I N man⁹ tuas Dñe cōmendo spiritū meum.

P Te inuo

T Ein uo cam, tea do ram, telaudamus O beata Trinitas.
Euouae.

Vt sol Mixolydij.

S Ancti tu i Dñe florebut sicut lili u. Allelu ia. Et sicut odor bala
mierut ante te. Allelu ia. Euo ua e.

Vt sol Hypomixolydij.

I Amlu cis orto sydere Deū p̄cemur supplices. Vt i diurnis a
seruet a nocentibus.

Inuenias & Ionici exemplum ut sol. Requiem æternam, pro defunctis
Introitum. Quamquam ea diapente quatuor modis communis est, ut supra
diximus, Versus tamen in eo est Hypoionici. Verum in re non admo
dum difficili, satis multa exempla attulisse uidemur. Qui plura uelit, passim
inuenire queat licebit.

Nunc adijciendum breuiter est, quid quædam species ad
piat infernè superneq, dum nō implet diapasōn. Rela infernè frequē
tissime habet ut, & superne fa. Mi mi, superne fa, infernè re. Fa fa super
ne sol, Rarissime infernè mi. Vt sol, superne la, infernè fa in diezeugmenis,
In Synemmenis idem la superne, perraro uero infernè semitonium. Eius
rei pauca exempla subnectemus. Nam passim obuia sunt in ueterū libris.
Rela cum

Rela cum tono inferne, Dorij.

E Cce in nubib, cœli Dñs ueniet cū potestate magna Alle luia
Euouae.

Rela cum semitonio super
nè, eiusdem Dorij.

R Eges Tharsis et insula munera offeret Regi Domino
Euouae.

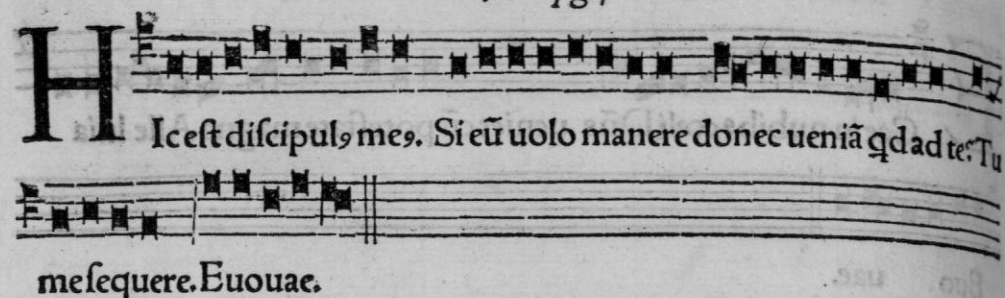
Rela cum semitonio super
nè & tono infernè, eiusdem.

T Raditor autē dedit ei signum dicens: Quē osculatus fuero i p̄se
est tenete eum. Euouae.

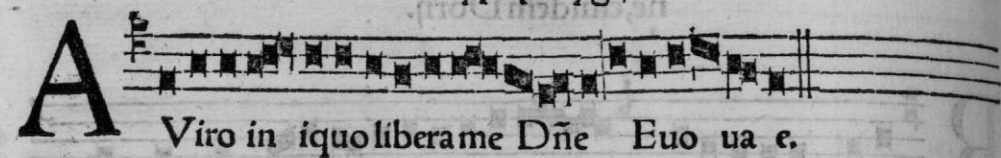
P 2 Mimi cum

Dodecachordi

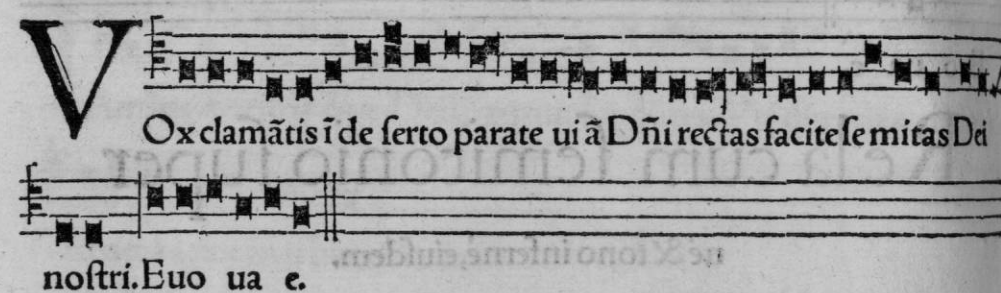
Mi mi cum semitonio super
nè, Phrygij.

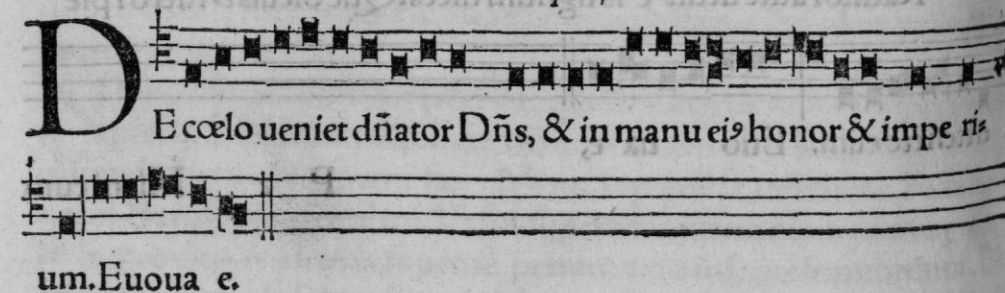
Mi mi cum tono inferne,
Hypophrygij.

Fa fa cum tono superne, Lydij.

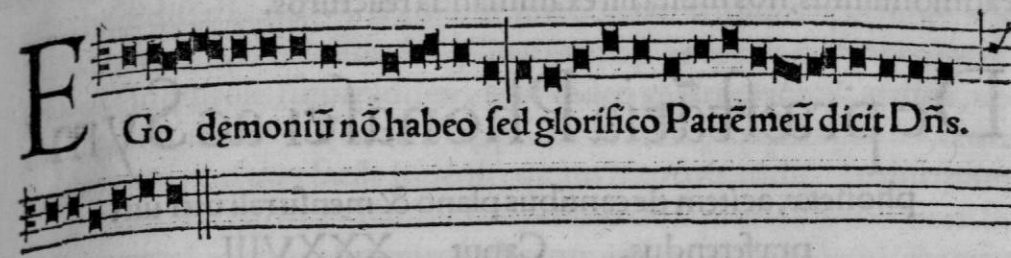
Vt sol cum tono superne,
Mixolydij.

Vt sol cum

Liber II.

Vt sol cum tono inferne
Hypomixolydij.

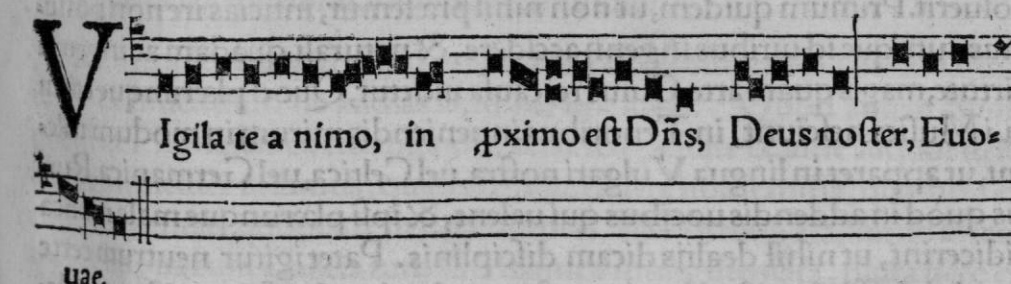
Euo ua e.

H Ac in Authentis maximè, præter duo, sunt exempla. Nam Plagij ple
rūq; etiam hic suam seruāt modestiam, Vt Hypodorius frequenter
inter C & G. cum quo & Hypophrygius participat, Vterq; tamen, adie
cto supernè tono, intra secundæ Deductionis limites, quæ ex C est in a, cō
sistunt sæpiuscule. In eadem & Hypolydius, & Hypoionicus. Hypomi
xolydius uero intra F & d. Hypodori ac Hypomixolydij ubique obuia
sunt. At Hypolydij Hypophrygij hæc sunt.

Vt re mi fa sol la Hypolydij.

Vt re mi fa sol la Hypophrygij.

A D hæc ultimam formā est Resurrexi. Introitus die paschali. Ad prio
rem multa Responsorialia quæ ante Horarum Psalmos intonantur. Ve
rum enim uero ut reprehensione non caruissem, si de his tanq; tractatione
P 3 indigna

indigna uiderentur nihil dixissem, ita si, quæ ubiq; obuia sunt, prosequi la-
tius uelim, merito ineptus uidear. Quis em̄ nescit præterea Modos intra se
ptimas quoq; cōtineri: item octauæ aliquando adijcere uel tonū, uel semia-
tonium: ut ipsorum exigit formula. Lector ipse dispiciat, quem paulo an-
te admonuimus, nos multa illi examinanda relicturos.

De præstātia Phonaſci ac Sym

phonetæ, ac item decantibus plano & mensurali uter utri
præferendus, Caput XXXVIII.

PRoperantibus nobis ad finem huius operosi sanè libri, subiit ani-
mo non prorsus contemnenda ea quidem cogitatio, rei inquam
in dubium uersæ iam pridem apud nostræ ætatis homines, Vtrum
plus laudis mereatur, Thematis ne inuentio, an uocum aliquoraca-
cessus, hoc est, ut rudes quoque intelligant: Vtrum pluris faciundum, Si
quis Tenorem naturalem inuenire queat, qui omnium menteis afficiat,
qui hominis animo insideat, qui denique ita hæreat memoriæ nostræ, ut
sæpe ne cogitantibus quidem nobis subrepat: in quem perinde atque e so-
mno experrecti prorumpamus, quod de pluribus Tenoribus uulgo ui-
demus, An si quis ad repertum eiusmodi, ut dixi, Tenorem addat treis,
plureis ue uoces, quæ tanquam illustrent eum sectionibus, fugis, mutatio-
nibus, Modi, Temporis, ac Prolationis, Vt prioris generis homines Pho-
nascos appellemus, sequentis Symphonetas, quas uoces non pœnitendi
authores usurparunt. Et quando alia uerba deerant nec inepta hæc uide-
bantur, existimauius nobis quoque ita loqui permissum. Cuius rei sit
exemplum, ut eo melius percipiatur quod dicimus. Qui primus inuenit
Tenorem. Te Deum laudamus. aut alium quempiam, ut Pange lingua,
sit ne ingenio præferendus ei, qui postea integram ad eum Missam com-
posuerit. Primum quidem, ut non nihil præferamus, inficias ire non possu-
mus, utrique id uiribus ingenij accidere, & naturali quadam ac ingenta
uirtute, magis quam arte. Cuius rei causa uidetur, Quod plærunque etiam
qui Musica nesciunt, in Tenoribus inueniendis mirum in modum ualeant,
ut apparet in lingua Vulgari nostra, uel Celtica, uel Germanica. Rur-
sus quod in addendis uocibus qui ualent, & ipsi plærunque male musica
didicerint, ut nihil de alijs dicam disciplinis. Patet igitur neutrum certe
homini possibile, nisi ad hoc nato, & quod uulgo dici solet, nisi mater de-
derit: Id quod de pictoribus adeo uerum est, sculptoribus item, ac Diui-
ni uerbi Concionatoribus (Nam de Poëtis non est dubium) de omni-
bus deniq;

bus denique Mineruæ consecratis operis. Quare apta est cōparatio quàm
hic facimus. Cæterum ne hoc quidem negari potest, In eundem hominem
utrunque incidere posse, ut & feliciter Tenores inueniat, ac inuentis alias
superaddat uocis, ubi duplex sanè est uirtus, sed nos de præstantia in du-
obus hisce differimus. Verum enim uero, si, ut Aristoteles perhibet, uere
laudem meruit, qui cuiusuis disciplinæ principia reperit, reliqua enim per
facile est (inquit ille) superaddere, non uideo quare prior ille artifex, uo-
cis simplicis (ita nunc Tenorem appellare placuit) simplex plastes, cedere
ei debeat, qui non tam facile inuenit, quàm inuentis addit. In disciplinis
hercle uidemus plurimum laudis semper meruisse primos inuentores. Sic
Hippocrates Galenum superare iudicatur, etiam si mille uoluminibus an-
tecedit Galenus, multa similia adduci poterant, sed hæc argutula uiden-
tur. Ad illa potius, ut cōsideratione dignissima mihi pro se quisq; inten-
dat animum. Vtrum antiquius, utrum utilius, denique utrum utri conce-
dat. Nam unius uocis Tenorem, ut sunt simplices Modi, diutius in usu
fuisse quàm plurium uocum concentum, uel Modorum nomina à genti-
bus usurpata luce clarius ostendunt. Cum de pluribus simul uocibus ni-
hil (quod sciam) certi apud ueteres reperiatur. Non est igitur dubium,
quin ut unum plura antecedit, ita una uoce, quam pluribus canere sit mul-
to antiquius. Porro quando Musica est delectationis mater, Vtilius mul-
to existimo quod ad plurium delectationem pertinet, quàm quod ad pau-
corum. Vnius autem uocis insignis ac nobilis Tenor, & uerbis aptis pro-
latus apud homines, plureis oblectat, doctos pariter ac indoctos. Artifici-
um enim illud quatuor pluriū ue uocum quotus quisque est, etiam inter
eximijs doctos, qui uere intelligat. Omnes quidem, cum audiunt, lau-
dant, ne quis indoctior habeatur, si uituperet. Quoties Dñi boni, ego, cum
carminum non intellectorum laudatores audio, mecum tacitus cogito il-
lud Horatii:

Nam saliare Numæ carmen, qui laudat, & illud
Qui mecum ignorat, solus uult scire uideri.

Sanè inciuile uideatur quod omnes laudāt, te solum nihili ducere, quid
ni est? & timendum ne audias illud *ὄντος παρὸς λόγου*. Quod autem Sym-
phonetæ Phonaſcis cōcedant, nostra hac tempestate & ante aliquot item
annos luculenter uidimus, quando nulla est ferè hodie missa, quæ non ex
antiquo themate quopiam sit deprompta. Ita Fortuna, Ita, homo arma-
tus, & lingua cum Gallica tum Germanica multa themata, plura uero ex
choro, ubi simplex est cantus. Ideoque facile in eorum sententiam pedibus
iero, qui Phonaſcos eximios ne utiquam inferiores Symphonetis existi-
mant, imò uolens illorum castra transfuga reliquero, qui Gregorianum
P 4 cantum

cantum contemnunt, eam tantum ob causam, quod non tot formis ornatus sit, nec tot habeat garritus, quot mensuralis, cum in eo, qui primi quidem Phonsci inclaruerunt, non minus ingenij ostenderint, quam quisque hac nostra ætate Symphonetes in multarum uocum cōgerie. Ego sanè ad Christianam pietatem, qua prisci Ecclesiastici uiguerunt, plurimum simplicem cantum, per Modos eruditè distinctum, conferre arbitror, nec parum facere ad animorum (ut nunc loquimur) deuotionem: maxime quales apud Italos Ambrosius instituit. Gregorius item, ac Augustinus, Ecclesiæ lumina. Deinde apud Gallos ac Germanos eximij uiri, è quorū numero fuere in Cœnobio S. Galli in Heluetijs Nockerus Abbas, & Hermannus Comes à Veringen, quem Cōtractum nominabant. Homo magni ingenij, ut alibi testati sumus de Ionici Hypoioniciq; Modorum conuexione. Qui mihi in ea prosa de Cœlorum regina, IESU CHRISTI matre, quæ Aue præclara inscribitur, plus musici ingenij ostendisse uidetur, quam ingens aliorum grex sexcentis cationum plaustris. Verum qui Modorum naturam ignorant, ut ferme nostra ætate Cantores, nec uim catus iudicant, nisi ex consonantijs, relictis affectibus, ac neglecta uera eius gratia, uituperant quod ignorāt. Parco hic nominibus. Nam nominare possem, qui ἡμῶν magis quam ulli ὅντων, reiecerunt, quod bene habebat, ac in locum eius instituerunt adeò inepta, adeò stolidā, ut se prorsus insensatos ostenderint. Sed hi sunt huius sæculi mores. Æquum erat alia, sed meliora substituere, si summouere quæpiam lubebat. At ego (libere enim pronuntian dum est quod sentio) Ecclesiasticum cantum tantum abest, ut aboleri uelim, ut asseuerem, nihil absolutius unq; natum, quippe in quo, qui composuerunt, eruditionē unā cum pietate iunctam manifestissimis argumentis ostenderint, loquor de Missarum corpore (Graduale uocant) in quo felicissime omnes tractarunt Modos, nec tractarūt solum sed pro materiabus applicuerunt, atq; ita natiuam Modorum Indolem (ut sic loquar) expresserūt, ut nihil perfectius ab homine fieri potuisse satis notum sit ijs, qui has res non suo affectu, ut nūc fit, sed arte ac adhibito iudicio estimāt. Accessere deinde abusus, fateor, & passim indocti bene natis suas nugas alluere sunt conati. At quæ nam disciplina est, in qua id factum esse non merito conqueri possimus? Sacra, scilicet litera, ipsæ nullos adulteros ac imposteres habuere. Vt quid igitur Diuus ille Paulus initio iam nascētis Ecclesiæ Pseudoapostolos toties commemorat? toties reprehendit, ac pie sancteq; inclamat, imò gladium illum diuini spiritus in eos stringit? An non quicquid Christus unquam cepit, plantauit, erexit, Satan ille malignus deuastare, perturbare, deicere conatus. Nihil autem stultius quam propter aliquorum hominum abusus cōtinuo abrogare quod & recta, & pia ratione institutum ac sanctū est, ut nostra ætate prò dolor uidimus, nisi aliud & melius &

us & magis pium subroges. Præstiterit fortassis quædā deprauata uel dissimulare, uel tolerare quā tam temerè omnia innouare, sed scilicet hæc est malitiosi nostri Adæ, hoc est carnis cum libido, tum superbia, quæ uolupte ducit, susq; deq; ferri omnia. Tollatur abusus, resecetur saluo crure huius, irrepsit fonti quid turbidi, exhauriatur. Quid autem unquam tam feliciter institutū in hoc mundo, ut non continuo ponè sequatur eius labes? Ita frumentum zizaniā habet, purpura tineas, ferrum rubiginem sentit. Perspice elementa, perpende, quæ ex eis mixta, considera singulas naturæ partes, quæ nā, scire uelim, est quæ non cōtinuo habeat firmitati bonitatisq; pedissequas annexas infirmitatem malitiamq;? Vt mihi planè omnes res humanæ uideantur mari similes. Mare falsum est, Impone omne Saccharum, omneis Calecuticas merceis, omnia Aromata, hymettici mellis mille plaustra, ut dulce facias, Vnus mehercle uetulus, nec impetuosus, nec uehemens, si uel mouerit, faciet rursus, ut erat antea falsum. Et has quidem naturæ corruptiones uiderunt etiam Ethnici, tanto turpius fuerit nos Christianos non uidere, aut dissimulare potius. Igitur, ut ad rem redeam, optimū integerrimorum ac Sanctissimorum uirorum inuentum laudare nos oportebat, non contemnere, non irridere, deinde quæ uel temporum iniuria, uel Satanis malignitas deprauauit, bona fide haud grauatim emendare. Cum in alijs disciplinis tot sint qui adultera longa ætate facta feliciter castigent, ac pro uirili emendent, In Sacris cantionibus non idem licebit scilicet? Vtrum quia magis referat, quæ ad mundi pompam attinent, didicisse, an quæ ad Dei Optimilaudem? Vt taceam quòd ad puerorum os formandum nihil æque conducatur atque simplex illa Musica. Nam altera Musica pro paucorum admodum captu est. Itaque id demum ingenui hominis officium existimarim, medelam adhibere bonis, sed calamitatem passis. At enim nimium uerum est quod Græci dicunt: τὰ πάντα τὰ μέγιστα μωμῶνται αὐτῶν ὁσσοῦν ἢ μὴ μωμῶνται, Id est, Maxima quæque uituperauerit quis facilius quā imitabitur. Ita hac etiam in re fieri hac nostra tempestate uidimus, Qui ecclesiasticum cantum reiecerunt, ut alij, diffisi quicquam tale se inuenire posse, prorsus omiserint, alij subiecerint nobis pro Psalmis decantandis adeò ineptas Harmonias, ut sapius insaniam stultitiāque eorum admodum mirer. Poëtas hercle ueteres Phonscos fuisse, hoc est, Harmoniarum siue Modorum inuentores, eosque Modos ad carmina adaptasse, accinuisseque, nemo est inter eruditos, opinor, qui ambigat. Quod apud Hebræos de Dauide Poëta Regio Sacra testantur literæ. Nec minus uidetur uerum de Græcis Latinisque, maxime uero Lyricis. Tum ea quoque uerba, eleganti alia quo Modo uestita gratiora auribus fuisse, tantum abest ut dubitem, ut etiam crea-